

Nye minimumsbudgetter for danske familier

Hvad er det mindste, man kan leve for i dagens Danmark? Minimumsbudgettet, altså det laveste rådighedsbeløb, der skal til hver måned for at opretholde en beskedent tilværelse beregnet på baggrund af ekspertvurderinger på forskellige udgiftsområder, svinger fra 10.000 kroner for en enlig person uden børn til 23.200 kroner for et par med tre børn.

Det viser en ny analyse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed, udarbejdet i samarbejde med CASA, Center for Alternativ Samfunds Analyse.

Analysen fastlægger nye minimumsbudgetter for forskellige familietyper i Danmark. Tallene er udarbejdet i overensstemmelse med tidligere anvendte retningslinjer, der også er brugt i andre nordiske lande. Resultaterne er dermed internationalt sammenlignelige.

Analysen påviser en grænse for, hvad der skal til for at have et minimalt forbrugsniveau som dansk familie eller med andre ord: Hvor lidt man kan leve for, når det kun er det nødvendige, der købes ind til de lavest mulige priser. I tabel 1 nedenfor ses altså de månedlige mindstebeløb, som enlige personer med og uden børn samt par med henholdsvis nul, et, to og tre børn skal have til rådighed efter skat for at kunne opretholde et beskedent liv i Danmark efter moderne standarder.

Minimumsbudgetterne i tabel 1 er eksempler på sammensætning af budgetter, som består af to typer udgifter, nemlig individuelle udgifter og udgifter til husholdningen.

De individuelle udgifter til det enkelte familiemedlem er til ting og goder, som kun den pågældende person kan bruge. Fx tøj, transport samt mad og drikke, hvoraf sidstnævnte er den klart største pengesluger. Faktisk er udgifterne til fødevarer mindst tre gange større end hver af de andre individuelle udgiftsposter, uanset familietype. En række af de individuelle udgifter er afhængige af køn og alder på familiemedlemmet.

Udgifter til husholdningen

Husholdningsudgifterne i en familie er mere stabile og bruges på eksempelvis husleje, varme, møbler og forsikringer. Udgifterne går således til goder, alle i familien i en vis udstrækning er fælles om, og de er derfor ikke i samme grad afhængige af familiemedlemmernes køn og alder. Den største post blandt husholdningsudgifterne er ikke overraskende til bolig i form af husleje. Det er antaget i undersøgelsens minimumsbudgetter, at der er tale om lejebolig.

Den næststørste udgiftspost er de supplerende boligud-

Tabel 1: Forskellige familietypers månedlige minimumsbudgetter i kr., 2015

Enlig uden børn	Enlig med 1 barn	Enlig med 2 børn	Par uden børn	Par med 1 barn	Par med 2 børn	Par med 3 børn
Inklusive boligudgifter (husleje)						
10.000	12.000	15.500	15.000	17.000	20.400	23.200
Eksklusive boligudgifter (husleje)						
6.000	7.500	10.500	10.600	11.900	14.700	17.000

Forudsætninger: Enlig er en kvinde på 30-49 år, og det 1. barn har en alder på 3-6 år, 2. barn en alder på 7-10 år og 3. barn en alder på 11-14 år. Da børn i flerbørnsfamilier har forskellig alder, er udgifterne mellem familietyperne ikke alene udtryk for stordriftsforskelle.

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Tabel 1 viser det antal kroner efter skat, som de forskellige familietyper som minimum skal have til sig selv hver måned. Boligudgifter er her beregnet som den gennemsnitlige m²-leje for landets 510.000 almennyttige boliger gange et forskelligt antal m² for de forskellige familier.

gifter som el, vand og varme, mens udgifter til kultur og fritid (eksempelvis tv, computer, musik og gaver) er tredjestørst. Fælles for husholdningsudgifterne er, at de ikke stiger lige så hurtigt ved en familieførelse som de individuelle udgifter.

At husholdningsudgifter ikke påvirkes af et øget børnetal i lige så høj grad som de individuelle udgifter skyldes, at der er visse stordriftsfordele ved at have flere

børn. Som eksempel har man kun behov for ét køleskab, uanset om man har nul, et eller to børn. Også på de individuelle udgifter til mad og drikke er der stordriftsfordele at hente ved en familieførelse. Det vurderes, at man i gennemsnit sparer 10 pct. pr. person på madbudgettet, hvis man er to frem for én, og 20 pct. hvis man er tre eller flere. Det samlede madbudget bliver altså stadig større, jo flere familiemedlemmer der er, men det stiger mindre og mindre for hvert ekstra familiemedlem.

Et barn koster 3.200 kroner om måneden i gennemsnit

Som minimum koster det i gennemsnit 3.200 kroner per måned at have ét barn, mens barn nummer to og tre er en anelse billigere.

Det viser en opgørelse, hvor børneudgifterne til et, to og tre børn er udregnet fra barnets fødsel, og indtil det fylder 18 år, jf. figur 1. De månedlige minimumsudgifter er ekskl. udgifter til børneinstitutioner – der antages fripladser – og uden hensyntagen til børnefamilieydelsen.

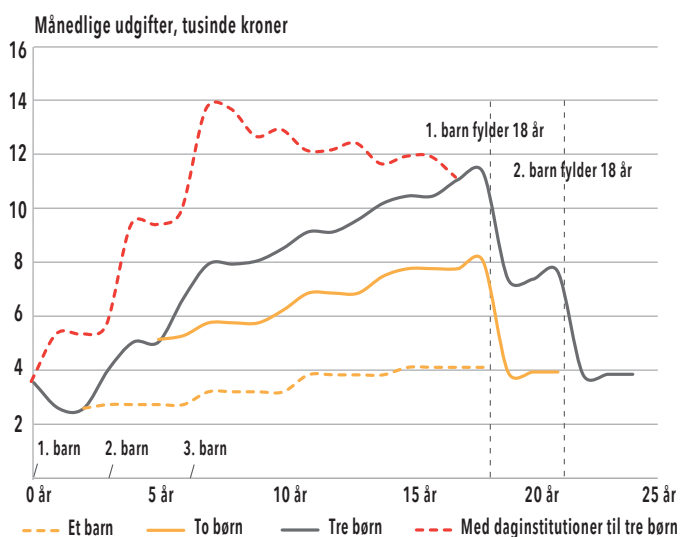
Minimumsbudgetterne for børneudgifter i figur 1 består dels af de ekstra, individuelle udgifter til blandt andet mad og tøj, der følger med en familieførelse, dels af de øgede husholdningsudgifter, der er forbundet med at være en person mere i husstanden. Eksempelvis kan en

eller flere familieførelser nødvendiggøre en større bolig, lige som der vil være øgede fællesudgifter til møbler, transport med mere.

Både for familier med et, to og tre børn gælder det, at minimumsbudgettet er lavest, så længe børnene er små. Forklaringen er bl.a. friplads i de institutioner, børnene går i.

Har man kun ét barn, kan man de første seks år af barnets levetid klare sig med 2.700 kr., imens udgiften stiger til godt 3.100 kr. i indskolingsalderen. Fra barnets 11. til 18. leveår ligger udgiften i gennemsnit lige omkring 3.800 kroner. I alle tilfælde uden udgifter til institutioner og uden hensyntagen til børnefamilieydelsen.

Figur 1: Månedlige minimumsudgifter til et, to og tre børn

Månedlige mindsteudgifter til at have børn i dagens Danmark. Minimumsbudgettet er her vist eksklusiv udgifter til børneinstitutioner. Bevilles der ikke økonomisk fripladstilskud til et eller flere børn, er udgifterne naturligvis større, hvilket den røde stiplede linje viser.

Stordriftsfordele ved flere børn

Når der kommer en lillebror eller en lillesøster til verden, følger der ekstra udgifter med.

Der er stordriftsfordele ved barn nummer to, som primært gør sig gældende i det andet barns første par leveår. Det skyldes, at den anden i arvefølgen typisk vil genbruge barnevogn, legetøj, babytøj og så videre. Stordriftsfordelene fortoner sig, når børnene bliver ældre, fordi børnene vokser fra de institutioner, de tidligere havde friplads til, og de individuelle udgifter stiger mere med alderen.

Udgifterne for barn nummer tre i en familie følger kurven for udgifterne til barn nummer to. Det tredje barn koster altså stort set det samme som det andet barn, og der er dermed ikke de samme stordriftsfordele at hente som ved at gå fra ét til to børn. Det er dyrest for en tre-børns-familie, når børnene er henholdsvis 18, 15 og 12 år gamle. Her koster det mindst 11.000 kr. pr. måned i børneudgifter.

I gennemsnit koster det 3.200 kroner per måned for en familie at have ét barn. Barn nummer to koster i gennemsnit 3.000 kr. imens nummer tre koster ekstra 2.900 kr.

Alt i alt skal en familie med et barn kunne afholde udgifter for minimum 701.000 kroner fra barnets fødsel til

dets 18. leveår. For barn nummer to er det tal reduceret til 638.000 kroner, mens barn nummer tre koster stort set det samme, nemlig 633.000 kroner. Tallene inkluderer, som tidligere nævnt, ikke udgifter til børneinstitutioner, og der er heller ikke taget hensyn til modtagelse af børnefamilieydelsen.

Markant forskel på normalt- og minimumsforbrug

Der er stor forskel på, hvad danske familier i almindelighed bruger, og hvad man kan klare sig for med et minimumsbudget. I gennemsnit er de normale, månedlige udgifter for en almindelig dansk familie hele 85 pct. højere end minimumsudgifterne.

Det viser sig, når man sammenligner minimumsbudgetter med såkaldte referencebudgetter, hvilket er gjort i en ny analyse fra Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Et referencebudget angiver det forbrug, som af eksperter anses for at være normalt i en almindelig familie i Danmark. Både reference- og minimumsbudgetterne er udarbejdet på baggrund af et ekspertpanels vurdering af de minimale – få og billige goder – samt normale udgifter på 10 forskellige forbrugsområder.

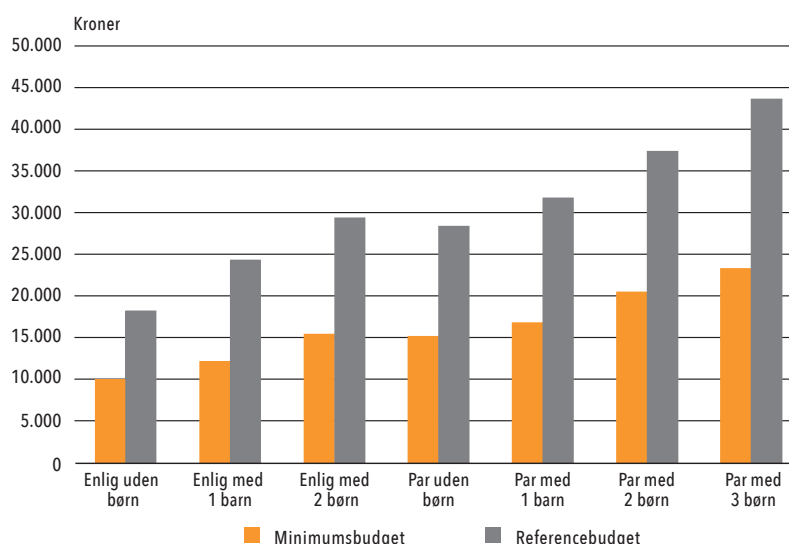
Ved at sammenligne minimumsbudgetterne med referencebudgetterne får man et klart indtryk af, hvor

meget familier med minimumsbudget adskiller sig fra familier med et normalt forbrug, jf. figur 2. Desuden kan man sammenligne budgetterne for at identificere de forbrugsområder, hvor der er størst forskel.

Som det fremgår af figuren, er der markant forskel på minimumsbudgetterne og det normale forbrug i referencebudgetterne.

Mens en enlig med et barn skal klare sig for 12.300 kroner om måneden på minimumsbudgettet, er det normale forbrug for samme familietype 23.800 kroner. Det giver den største procentuelle forskel blandt familietyperne på 94 pct. I den anden ende finder vi et par med to børn, for hvem minimumsudgifterne udgør 20.700 kroner per måned. De normale udgifter i referencebudgettet for samme familie ligger på 37.000 kroner, hvilket resulterer i den laveste procentuelle forskel på 79 pct.

Figur 2: Forskellen mellem minimums- og referencebudgetter, 2015

Forudsætninger: Enlig er en kvinde på 30-49 år, og det 1. barn har en alder på 3-6 år, 2. barn en alder på 7-10 år og 3. barn en alder på 11-14 år.
Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed

Af figuren fremgår henholdsvis de laveste og normale forbrugsudgifter for syv familietyper i Danmark. For minimumsbudgetterne er det forudsat, at der er bevilget økonomisk fripladstilskud til børneinstitutioner. Referencebudgetterne er til gengæld inklusive institutionsudgifter. Begge budgettyper er inklusive boligudgifter, idet huslejen pr m² er den samme, men antallet af m² er forskelligt i de to budgetter..

I minimumsbudgetterne er det især husholdningsudgifter, der skæres ned på. Eksempelvis er forskellen på transportudgifter markant, da der i et normalt forbrug indgår udgifter til en bil (anslået til 3.300 kroner per måned). Omvendt er det i minimumsbudgettet forudsat, at man udelukkende cykler eller anvender offentlig transport. Også udgifterne til kultur og fritid er væsentlig højere i referencebudgetterne, hvor en enlig med et barn og et par med to børn typisk betaler over 2.000 kroner mere end i minimumsbudgettet. Udgifterne til varige forbrugsgoder udgør tilsvarende godt halvdelen i minimumsbudgettet sammenlignet med i referencebudgettet for de to familietyper.

Ellers ligger forskellen primært på individuelle udgiftsposter som mad og drikke, hvor en familie med et normalt forbrug bruger cirka dobbelt så mange penge som en familie med et minimumsforbrug.

Som tabel 2 illustrerer, er barn nummer to og tre i en familie billigere end den førstefødte – men ikke meget – hvad enten det handler om minimums- eller referencebudgettet. At de koster mindre skyldes, at der er stor-driftsfordele, når man har flere børn.

Desuden viser tallene i tabellen, at udgifterne til et barn er godt det halve i minimumsbudgettet sammenlignet

Tabel 2: Totaludgifter til hjemmeboende børn

	1. barn	2. barn	3. barn
Ved minimumsforbrug	701.000	637.600	632.900
Ved normalt forbrug	1.366.000	1.296.900	1.290.200

Minimumsforbruget er ekskl. udgifter til daginstitutioner (friplads).

Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed

Af tabellen fremgår, hvad det første, andet og tredje barn koster at have boende hjemme fra deres 0. til 18. leveår, når familien har enten et minimalt eller normalt forbrug.

med i referencebudgettet. Det normale forbrug i referencebudgettet beløber sig således til knap 1.400.000 kr. mod omkring 700.000 kr. i minimumsbudgettet. Hvis der ikke var tale om friplads i minimumsbudgettet, var udgifterne 213.000 kr. større og forskellen til referencebudgettet tilsvarende mindre. Hvad enten der er tale om det ene eller andet budget, betyder modtagelse af børnecheck, at udgifterne til hvert barn henover opvæksten er 230.000 kr. mindre.

Under alle omstændigheder er udgifterne til at have et barn væsentlig mindre, hvis der er tale om et beskedent forbrug og ikke et normalt forbrug.

Norsk minimumsbudget for en enlig forsørger er større end det tilsvarende danske

I Danmark kan en enlig forsørger med et barn klare sig for mindre, end man kan i Norge. Det viser en sammenligning af minimumsbudgetter udarbejdet af eksperter på forskellige forbrugsområder for de to lande.

Forklaringen er, at de norske udgifter til mad og drikke er højere end de tilsvarende danske. Det gælder for både enlige og par med børn, jf. tabel 3. Hvor det danske budget for en enlig med et barn beløber sig til 2.240 kr., er det norske på 3.200 kr. eller 2.880 kr., hvis der forudsættes samme stordriftsfordel som i Danmark. For par med to børn er beløbene på 4.730 og 5.720 kr.

For beklædning og sko er det danske budget også lavere end det norske, når det gælder en enlig med barn, mens det norske omvendt er lavere end det danske for et par med to børn. Minimumsbudgettet for hygiejne og sundhed er stort det samme for både enlige og par med børn i Danmark og Norge, mens budgettet for kultur og fritid er højere for begge familietyper i Danmark sammenlignet med i Norge.

Tilsammen er minimumsbudgettet for mad og drikke, beklædning og sko, hygiejne og sundhed, og kultur på 4.780 kr. i Danmark og 5.550 kr. i Norge for en enlig med et barn. For et par med to børn beløber de tilsvarende udgifter sig til hhv. 9.430 kr. i Danmark og 9.620 kr. i Norge.

Det er altså for enlige med børn, at minimumsbudgettet er forskelligt mellem de to lande, mens der stort set ikke er nogen forskelle i minimumsbudgettet for par med to børn, når vi som her sammenligner et udvalg af udgifter og omregner disse til danske kroner i 2015.

For både det danske og norske minimumsbudget er alkohol ikke medregnet, og alle fødevarer er i Danmark købt til discountpriser. Udgifterne i de to lande kan dog være forskellige, fordi der kan være anvendt forskellige normer for, hvad der er et beskedent forbrug.

Tabel 3. Månedligt minimumsbudget for udvalgte varer for enlig med et barn hhv. par med to børn i Danmark og Norge. 2015

	Enlig med 1 barn ¹		Par med 2 børn ²	
	Danmark Minimum DKK 2015 ⁴	Norge ³ Minimum DKK 2015 ⁴	Danmark Minimum DKK 2015 ⁴	Norge ³ Minimum DKK 2015 ⁴
Mad og drikke	2.240	3.200 (2.880) ⁵	4.730	5.720
Beklædning og sko	790	880	1.640	1.400
Hygiejne og sundhed	530	520	910	870
Kultur og fritid	1.220	950	2.140	1.630
I alt	4.780	5.550	9.430	9.620

¹Enlig mellem 30 og 49 år med et barn på 5 år. ²Par mellem 30 og 49 år og 2 børn på 5 og 12 år. ³Forbrugsforskningsinstituttet SIFO, Oslo, (2016). ⁴Omregnet til DKK-2015-priser med valutakurser for juli 2015. ⁵Forudsat 10 % stordriftsfordel ved en ekstra person (barn) som i Danmarks minimumsbudget. Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Hvad er et minimumsbudget?

Minimumsbudgettet er et mål for, hvor meget det koster at opretholde et liv med et beskedent forbrug for forskellige familietyper.

Et beskedent forbrug tager udgangspunkt i, hvad man kan kalde de menneskelige og de samfundsskabte behov. Udover basale behov såsom husly, mad og vand skal man f.eks. have mulighed for personlig hygiejne og pleje, at have et enkelt sæt tøj til festlige lejligheder og kunne tage en enkelt tur i Tivoli el. lign. om året, hvis man har børn.

Budgetterne omfatter ti forbrugsområder, som enten retter sig mod det enkelte individ eller mod husholdningen. Fx inden for hygiejne og sundhed indgår der 61 produkter – alt fra en kam til håndkøbsmedicin. De konkrete varer varierer alt efter familiernes størrelse og personernes alder og køn.

For hvert forbrugsområde har et ekspertpanel vurderet, hvilke varer der skal indgå. Herefter er der indhentet priser på hver vare og tjeneste, og alle disse priser gange mængder udgør herefter minimumsbudgettet. Det billigste alternativ er valgt, dog uden at slække på kvaliteten mht. sundhed og miljø. Cigaretter og alkoholiske drikke er ikke med i minimumsbudgettet.

Budgettet er et langtidsbudget – investeringer i fx vaskemaskine er spredt ud over årene. Budgettet er lagt for personer med en almindelig sundheds- og livstilstand, og der er taget højde for stordriftsfordele.

Sammenligninger på tværs af lande

Ved sammenligninger mellem fx Danmark og Norge skal man være opmærksom på, at eksperter fra de to lande kan have forskellige vurderinger af, hvad der er et beskedent forbrug.

Et andet problem er, at minimums- og referencebudgetterne bygger på familiernes direkte og private forbrug og dermed bl.a. ser bort fra de goder, der i forskelligt omfang finansieres over skatterne og er tilgængelige uden direkte brugerbetaling. Begge problemer vurderes dog at være beskedne ved nordiske sammenligninger.

Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed. (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning i Enheden.

Nyhedsbrevet er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre af udgivelserne fra Rockwool Fondens Forskningsenhed på adressen:

Rockwoolfonden.dk/forskning